Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

3. listopada 2013.*

„Uredba (EZ) br. 44/2001 – Sudska nadležnost – Predmeti koji se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazidelikte – Imovinska prava autora – Materijalna podloga kojom se reproducira zaštićeno djelo – Objavljivanje na računalnoj mreži – Utvrđivanje mjesta nastanka štete“

U predmetu C-170/12,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Cour de cassation (Francuska), odlukom od 5. travnja 2012., koju je Sud zaprimio 11. travnja 2012., u postupku

Peter Pinckney

protiv

KDG Médiatech AG,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen, predsjednik vijeća, J. Malenovský, U. Lõhmus, M. Safjan (izvjestitelj) i A. Prechal, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Jääskinen,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za P. Pinckneya, J. de Salve de Bruneton, *avocat*

— za francusku vladu, G. de Bergues i B. Beaupère-Manokha, u svojstvu agenata,

— za grčku vladu, S. Chala, u svojstvu agenta,

— za austrijsku vladu, C. Pesendorfer, u svojstvu agenta,

— za poljsku vladu, B. Majczyna i M. Szpunar, u svojstvu agenata,

— za Europsku komisiju, A.-M. Rouchaud-Joët, u svojstvu agenta,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 13. lipnja 2013.,

* Jezik postupka: francuski

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 5., stavka 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001, L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.) (u daljnjem tekstu: Uredba).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između P. Pinckneya, s domicilom u Francuskoj, i KDG Mediatech Cette (u daljnjem tekstu: Mediatech), društva sa sjedištem u Austriji, u vezi sa zahtjevom za naknadu štete zbog povrede imovinskih prava autora P. Pinckneya.

Pravni okvir

Uredba

3 U uvodnim izjavama 2., 11., 12. i 15. Uredbe navedeno je:

„(2) Određene razlike između nacionalnih propisa kojima su uređeni nadležnost i priznavanje sudskih odluka sprečavaju ispravno djelovanje unutarnjeg tržišta. Nužno je da države članice koje ova uredba obvezuje u svoje propise za ujedinjavanje pravila o sukobu nadležnosti u građanskim i trgovačkim stvarima te za pojednostavnjivanje formalnosti s ciljem brzog i jednostavnog priznavanja i izvršenja sudskih odluka.

[...]

(11) Propisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima, u kojima je zbog predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica. Domicil pravne osobe mora biti autonomno utvrđen kako bi zajednička pravila bila transparentnija i kako bi se izbjegli sukobi nadležnosti.

(12) Osim domicila tuženika, trebale bi postojati alternativne osnove za utvrđivanje nadležnosti, utemeljene na bliskoj vezi između suda i postupka ili radi olakšavanja ispravnog suđenja.

[...]

(15) U interesu skladnog zadovoljavanja pravde potrebno je smanjiti mogućnost vođenja paralelnih postupaka i osigurati da u dvjema državama članicama ne budu donesene dvije nepomirljive presude. […]”

4 Pravila o nadležnosti navedena su u poglavlju II. koje obuhvaća članke 2. do 31. Uredbe.

5 Članak 2. stavak 1. Uredbe, koji se nalazi u odjeljku 1., navedenog poglavlja II., naslovljenog „Opće odredbe” glasi:

„Uz poštovanje odredaba ove uredbe, osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi se pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo.”

6 Članak 3. stavak 1. Uredbe, koji se nalazi u istom odjeljku, određuje:

„Protiv osoba s domicilom u državi članici može se podnijeti tužba pred sudovima druge države članice samo na temelju pravila iz odjeljaka 2. do 7. ovog poglavlja.”

7 U odjeljku 2. poglavlja II., naslovljenom „Posebna nadležnost” nalazi se, među ostalim, članak 5. Uredbe. Točka 3. članka 5. predviđa:

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

[…]

3. u stvarima koje se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazidelikte, pred sudovima u mjestu u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi.”

Direktiva 2001/29/EZ

8 Direktiva 2001/29/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu (SL L 167, str. 10.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 119.) sadrži poglavlje II., naslovljeno „Prava i iznimke”, u kojem se nalaze članci 2. do 4. koji se odnose na pravo priopćavanja autorskog djela javnosti i pravo stavljanja drugih predmeta zaštite na raspolaganje javnosti te na pravo distribucije.

Glavni postupak i prethodna pitanja

9 P. Pinckney koji ima boravište u Toulouseu (Francuska) tvrdi da je autor, skladatelj i izvođač dvanaest skladbi koje je na vinilnu ploču snimila grupa Aubrey Small.

10 Nakon što je otkrio da su te skladbe bile reproducirane bez njegovog odobrenja na kompaktni disk (CD) koji je proizvelo društvo Mediatech u Austriji, i koji su zatim stavili na tržište britanska društva Crusoe ili Elegy putem različitih internetskih stranica koje su dostupne iz njegovog domicila u Toulouseu, podnio je 12. listopada 2006. tužbu protiv društva Mediatech pred Tribunalom de grande instance de Toulouse (Sud prvog stupnja u Toulouseu) radi naknade štete koju je pretrpio zbog povrede svog autorskog prava.

11 Društvo Mediatech istaknulo je prigovor nenadležnosti francuskih sudova. Rješenjem od 14. veljače 2008. sudac nadležan za prethodni postupak pri Tribunalu de grande instance de Toulouse odbio je taj prigovor nenadležnosti zbog toga što je sama činjenica da je P. Pinckney mogao kupiti diskove iz svog francuskog domicila, na internetskoj stranici koja je dostupna francuskoj javnosti, dovoljna da se utvrdi bitna veza između činjenica i navodne štete, koja opravdava nadležnost suda pred kojim je pokrenut postupak.

12 Društvo Mediatech podnijelo je žalbu protiv takve presude, tvrdeći da su CD-i proizvedeni u Austriji, gdje je njegovo sjedište, na zahtjev britanskog društva koje ih je stavilo na tržište putem internetske stranice. Stoga, prema njegovom mišljenju, jedini nadležni sudovi jesu sudovi domicila tuženika, koji se nalazi u Austriji, ili sudovi mjesta nastanka štete, odnosno mjesta počinjene navodne povrede, u Ujedinjenoj Kraljevini.

13 Presudom od 21. siječnja 2009. Cour d'appel de Toulouse (Žalbeni sud u Toulouseu) odlučio je da Tribunal de grande instance de Toulouse nije nadležan zbog toga što se tuženikov domicil nalazi u Austriji, a mjesto nastanka štete ne može se nalaziti u Francuskoj, pri čemu nije bilo potrebno ispitati odgovornost društva Mediatech, odnosno društava Crusoe i Elegy, s obzirom na to da ne postoje navodi o suradnji između potonjih i društva Mediatech.

14 P. Pinckney je uložio žalbu u kasacijskom postupku protiv te presude pozivajući se na povredu članka 5. točke 3. Uredbe. Istaknuo je da je nadležnost francuskih sudova osnovana i da je njegova tužba nepravilno odbačena.

15 U tim je okolnostima Cour de cassation odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja.

„1. Treba li članak 5. stavak 3. [Uredbe] tumačiti na način da u slučaju navodne povrede imovinskih prava autora počinjene objavom sadržaja na internetskoj stranici,

— osoba koja smatra da je oštećena može podnijeti tužbu radi utvrđivanje odgovornosti pred sudovima svake države članice na čijem je teritoriju sadržaj objavljen na računalnoj mreži dostupan ili je bio dostupan, s ciljem ostvarivanja naknade štete nastale isključivo na državnom području države članice suda pred kojim je pokrenut postupak,

ili

— osim toga, taj sadržaj treba biti ili je trebao biti namijenjen javnosti na državnom području te države članice, ili pak treba postojati neka druga poveznica?

2. Je li odgovor na prvo postavljeno pitanje jednak ako navodna povreda imovinskih prava autora nije posljedica objave dematerijaliziranog sadržaja na računalnoj mreži već je posljedica, kao što je u ovom slučaju, ponude materijalne podloge kojom se reproducira ovaj sadržaj na računalnoj mreži?"

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost

16 Austrijska vlada istaknula je da su prethodna pitanja nedopuštena. Smatra da su ta pitanja u odnosu na okolnosti glavnog postupka hipotetska jer se ne tiču radnje reproduciranja koju je počinilo društvo Mediatech, nego naknadnih radnji distribucije, koje su počinila britanska društva. Navodi da iz prikaza činjenica u glavnom postupku ne proizlazi da je društvo Mediatech organiziralo distribuciju CD-a za navedena društva ili da ima bilo kakvu vezu s njima.

17 U svakom slučaju, prema mišljenju te vlade, prvo je prethodno pitanje nedopušteno jer polazi od pogrešne pretpostavke da je dematerijalizirani sadržaj, odnosno djelo samo po sebi, ponuđen na računalnoj mreži dok se ponuda o kojoj je riječ u glavnom postupku odnosila samo na materijalnu podlogu kojom se reproducira takav sadržaj.

18 U tom pogledu valja podsjetiti da prema ustaljenoj sudskoj praksi Sud može odbiti odlučiti o zahtjevu za prethodnu odluku koji je uputio nacionalni sud samo onda kad je očito da zahtijevano tumačenje prava Unije nema veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku, kad se radi o hipotetskom problemu ili kad Sud nema dovoljno činjeničnih ili pravnih elemenata za koristan odgovor na pitanja koja su mu postavljena (presude od 11. rujna 2008., Eckelkamp i dr., C-11/07, Zb., str. I-6845., t. 28. kao i od 20. lipnja 2013., Rodopi-M 91, C-259/12, t. 27.).

19 Sud je isto tako pojasnio da smisao prethodnog pitanja nije oblikovanje savjetodavnih mišljenja o općim ili hipotetskim pitanjima, nego njegova nužnost za učinkovito rješenje spora (presuda od 2. travnja 2009., Elshani, C-459/07, Zb., str. I-2759., t.42)

20 U ovom predmetu nije sporno da sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku odlučuje o navodnoj povredi imovinskih prava autora koja proizlazi iz ponude materijalne podloge koja reproducira zaštićeno djelo, na računalnoj mreži, i da pitanje jesu li francuski sudovi nadležni za odlučivanje o takvom navodu predstavlja sam predmet glavnog postupka. S obzirom na sve elemente koji su Sudu na raspolaganju, proizlazi da ishod spora doista ovisi o odgovoru na upućena pitanja koja, osim toga, zahtijevaju preoblikovanje.

21 Prema tome, prethodna su pitanja dopuštena.

Meritum

22 Sud koji upućuje zahtjev tim pitanjima, koje je potrebno preoblikovati, u biti pita treba li se članak 5. točka 3. Uredbe tumačiti na način da je, u slučaju navodne povrede imovinskih prava autora koje jamči država članica suda pred kojim se vodi postupak, taj sud nadležan za odlučivanje o tužbi za utvrđivanje odgovornosti koju je podnio autor djela protiv društva sa sjedištem u drugoj državi članici koje je u toj državi članici reproduciralo navedeno djelo na materijalnu podlogu koju su zatim prodavala društva sa sjedištem u trećoj državi članici putem internetske stranice koja je dostupna također i na području nadležnosti suda pred kojim je pokrenut postupak.

23 Kako bi se odgovorilo na ta pitanja, potrebno je najprije podsjetiti da se odredbe Uredbe moraju tumačiti na autonoman način, s obzirom na njezin sustav i ciljeve (presuda od 16. svibnja 2013., Melzer, C-228/11, t. 22. i citirana sudska praksa).

24 Derogacijom temeljnog načela navedenog u članku 2. stavku 1. Uredbe, o dodjeli nadležnosti sudovima države članice na čijem državnom području tuženik ima domicil, poglavlje II., odjeljak 2. te uredbe predviđa određen broj dodjeljivanja posebne nadležnosti, među kojima su i one predviđene u članku 5. točki 3. navedene uredbe (gore navedena presuda Melzer, t. 23.).

25 Budući da je sudska nadležnost mjesta u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi pravilo posebne nadležnosti, treba ga usko tumačiti te nije dopušteno tumačenje koje ide izvan slučajeva izričito predviđenih navedenom uredbom (gore navedena presuda Melzer, t. 24.)

26 Neovisno o tome, izraz „mjesto u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi" iz članka 5. točke 3. Uredbe odnosi se kako na mjesto gdje je nastala šteta tako i na mjesto uzročnog događaja koji je doveo do nastanka štete, tako da bi tuženik mogao biti tužen, prema izboru tužitelja, pred sudom jednog ili drugog od navedenih mjesta (gore navedena presuda Melzer, t. 25.).

27 U tom je smislu ustaljena sudska praksa ta da se pravilo nadležnosti predviđeno u članku 5. točki 3. Uredbe temelji na postojanju posebno bliske veze između spora i sudova mjesta u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi, koja opravdava dodjeljivanje nadležnosti tim sudovima radi pravilnog suđenja i procesne ekonomije (gore navedena presuda Melzer, t. 26.).

28 Budući da identifikacija jedne od poveznica priznatih u sudskoj praksi, navedenih u točki 26. ove presude, mora omogućiti utvrđivanje nadležnosti suda koji je objektivno u najboljem položaju da procijeni jesu li ispunjene pretpostavke za utvrđivanje odgovornosti tužene stranke, slijedi da se tužba može valjano podnijeti samo pred sudom na čijem se području nadležnosti nalazi mjerodavna poveznica (vidjeti u tom smislu presudu od 25. listopada 2012., Folien Fischer i Fofitec, C-133/11, t. 52.).

29 Valja istaknuti da se u ovom predmetu, za razliku od okolnosti u kojima je donesena gore navedena presuda Melzer, predmet u glavnom postupku ne tiče mogućnosti podnošenja tužbe protiv jednog od navodnih počinitelja navodne štete pred sudom pred kojim je pokrenut postupak na temelju mjesta uzročnog događaja. Naime, nije sporno da se to mjesto ne nalazi unutar nadležnosti suda pred kojim je P. Pinckney pokrenuo postupak. Međutim, postavlja se pitanje je li taj sud nadležan jer je riječ o sudu mjesta gdje je nastala navodna šteta.

30 Stoga je potrebno konkretno odrediti okolnosti u kojima je, za potrebe članka 5. stavka 3. Uredbe, šteta, koja proizlazi iz navodne povrede imovinskih prava autora, nastala ili bi mogla nastati u državi članici različitoj od države članice u kojoj je tuženik reproducirao autorovo djelo na materijalnoj podlozi, koja je zatim prodavana putem internetske stranice koja je dostupna također i na području nadležnosti suda pred kojim se vodi postupak.

31 Sud je već tumačio članak 5. točku 3. Uredbe u slučaju navodnih povreda počinjenih putem interneta i koje su, stoga, mogle proizvesti učinke u brojnim mjestima (vidjeti presude od 25. listopada 2011., eDate Advertising i Martinez, C-509/09 i C-161/10, kao i od 19. travnja 2012., Wintersteiger, C-523/10).

32 Kao prvo, iz navedene sudske prakse proizlazi da se mjesto nastanka štete u smislu takve odredbe može razlikovati s obzirom na narav prava koje je navodno povrijeđeno (vidjeti u tom smislu gore navedenu presudu Wintersteiger, t. 21. do 24.).

33 Kao drugo, mogućnost nastanka štete u određenoj državi članici ovisi o tome je li pravo, koje je navodno povrijeđeno, zaštićeno u toj državi članici (vidjeti gore navedenu presudu Wintersteiger, t. 25.).

34 Konačno, kao treće, iz te sudske prakse proizlazi da sukladno ciljevima navedenim u t. 27. ove presude, identifikacija mjesta nastanka štete radi dodjele nadležnosti sudu za odlučivanje o navodnoj povredi u predmetu koji se odnosi na štetne radnje, delikte ili kvazidelikte također ovisi o tome koji je sud u najboljem položaju da ocijeni osnovanost navodne povrede (gore navedene presude eDate Advertising i Martinez, t. 48.)., kao i Wintersteiger, t. 27.

35 U skladu s tim načelima, Sud je razlikovao, za potrebe identificiranja mjesta nastanka štete navodno prouzročene putem interneta, povredu prava osobnosti i povredu prava intelektualnog i industrijskog vlasništva.

36 Stoga, navodna žrtva povrede prava osobnosti počinjene putem sadržaja objavljenog na računalnoj mreži, koje je zaštićeno u svim država članicama može, na temelju nastanka štete, podnijeti tužbu radi utvrđivanja odgovornosti pred sudovima svake države članice na čijem je državnom području takav sadržaj dostupan ili je bio dostupan. Takvi sudovi nadležni su samo s obzirom na štetu prouzročenu na državnom području države članice suda pred kojim je pokrenut postupak (vidjeti gore navedenu presudu eDate Advertising i Martinez, t. 52.). Nadalje, s obzirom na to da učinak povrede učinjene putem sadržaja objavljenog putem računalne mreže na prava osobnosti najbolje može ocijeniti sud mjesta u kojem ta osoba ima središte svojih interesa, navodna žrtva može izabrati da podnese tužbu, za cjelokupnu prouzročenu štetu, samo sudu tog mjesta (gore navedena presuda eDate Advertising i Martinez, t. 48.).

37 Nasuprot tome, tvrdnja o povredi prava intelektualnog i industrijskog vlasništva, čija je zaštita osigurana aktom registracije ograničena na državno područje države članice registracije, mora biti iznesena pred sudove te države članice. Naime, sudovi države članice registracije u najboljem su položaju ocijeniti je li takvo pravo povrijeđeno (vidjeti u tom smislu, što se tiče nacionalnog žiga, gore navedenu presudu Wintersteiger, t. 25. i t. 28.).

38 Treba ispitati u kojoj se mjeri gore navedena razmatranja mogu primijeniti na navodne povrede autorskih prava.

39 Najprije treba istaknuti kako je točno da su imovinska prava autora kao i prava u vezi s nacionalnim žigom podvrgnuta načelu teritorijalnosti. Međutim, navedena imovinska prava trebaju biti automatski zaštićena u svim državama članicama, osobito na temelju Direktive 2001/29, iako mogu biti povrijeđena u svakoj od njih, u skladu s primjenjivim materijalnim pravom.

40 U tom smislu najprije valja pojasniti potpadaju li pitanja, s jedne strane, postoje li pretpostavke pod kojima se može smatrati da je pravo zaštićeno u državi članici suda pred kojim je pokrenut postupak povrijeđeno i, s druge stane, može li se ta povreda pripisati tuženiku, pod ocjenu merituma predmeta koju provodi nadležni sud (vidjeti u tom smislu gore navedenu presudu Wintersteiger, t. 26.).

41 Naime, u stadiju ocjene nadležnosti suda za odlučivanje o šteti, identifikacija mjesta gdje je nastala šteta u smislu članka 5. točke 3. Uredbe ne može ovisiti o kriterijima koji su svojstveni ocjeni o meritumu i koji nisu navedeni u toj odredbi. Naime, ta odredba, kao jedini uvjet, predviđa samo da se štetni događaj dogodio ili bi se mogao dogoditi.

42 Stoga, suprotno članku 15. stavku 1. točki (c) te uredbe, koji je protumačen u presudi od 7. prosinca 2010., Pammer i Hotel Alpenhof (C-585/08 i C-144/08, Zb., str. I-12527.), nije potrebno da je navedena djelatnost „usmjerena prema" državi članici suda pred kojim je pokrenut postupak.

43 Iz toga slijedi da je, kada je riječ o navodnoj povredi imovinskog prava autora, nadležnost za odlučivanje o tužbi u predmetima koji se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazidelikte već utvrđena u korist suda pred kojim je pokrenut postupak, jer država članica na čijem se državnom području nalazi taj sud štiti imovinska prava na koje se poziva tužitelj i jer bi navodna šteta mogla nastati na području nadležnosti suda pred kojim je pokrenut postupak.

44 U okolnostima kao što su one u glavnom postupku, takva opasnost osobito proizlazi iz mogućnosti da se pribavi reproducirano djelo, s kojim su povezana prava na koja se tužitelj poziva, putem internetske stranice dostupne na području nadležnosti suda pred kojim je pokrenut postupak.

45 Ipak, ako zaštita dodijeljena u državi članici suda pred kojim je pokrenut postupak vrijedi samo na području te države članice, sud pred kojim je pokrenut postupak nadležan je samo u pogledu štete koja je nastala na državnom području države članice kojoj sud pripada.

46 Naime, kada bi takav sud bio također nadležan odlučiti o šteti prouzročenoj na državnim područjima drugih država članica, zamijenio bi time sudove tih država iako su oni u načelu nadležni, na temelju članka 5. točke 3. uredbe i načelu teritorijalnosti, za odlučivanje o šteti prouzročenoj na odgovarajućem državnom području i koji su u najboljem položaju, s jedne strane, ocijeniti jesu li povrijeđena imovinska prava autora koje jamči država članica o kojoj je riječ i, s druge strane, odrediti narav prouzročene štete.

47 U svjetlu prethodno navedenog, na postavljena pitanja valja odgovoriti da se članak 5. stavak 3. Uredbe treba tumačiti u smislu da je, u slučaju navodne povrede imovinskih prava autora koje jamči država članica suda pred kojim je pokrenut postupak, taj sud nadležan za odlučivanje o tužbi radi utvrđenja odgovornosti koju je podnio autor djela protiv društva sa sjedištem u drugoj državi članici i koje je, u potonjoj, reproduciralo navedeno djelo na materijalnoj podlozi koju su zatim prodavala društva sa sjedištem u trećoj državi članici putem internetske stranice koja je dostupna također i na području nadležnosti suda pred kojim je pokrenut postupak. Taj je sud nadležan samo u pogledu štete prouzročene na državnom području države članice kojoj pripada.

Troškovi

48 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

Članak 5. točka 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti u smislu da je, u slučaju navodne povrede imovinskih prava autora koje jamči država članica suda pred kojim se vodi postupak, taj sud nadležan za odlučivanje o tužbi za naknadu štete koju je podnio autor djela protiv društva sa sjedištem u drugoj državi članici koje je, u toj državi, reproduciralo spomenuto djelo na materijalnoj podlozi, a koje su zatim prodavala društva sa sjedištima u trećoj državi putem internetske stranice koja je dostupna također i na području nadležnosti suda pred kojim se vodi postupak. Taj je sud nadležan samo u pogledu štete prouzročene na državnom području države članice kojoj pripada.

Potpisi